

MASARYKOVA UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY

VÝTVARNÉ ÚKOLY PRO ZUŠ FRANTIŠKA FRANCE

VV6002: UČITELSKÁ PRAXE 2

VYPRACOVALA: VERONIKA SVOBODOVÁ

UČO: 457819

15.6.2020

Úvod

Následující úkoly můžou sloužit jako inspirace při výuce v ZUŠ. Paní učitelka ze Základní umělecké školy mi dala návrhy témat, kterých se mé úkoly dotýkají. Budou se v dalším školním roce zabývat tématem Ze života hmyzu a v hlavě mi okamžitě probleskly problémy, které tyto živočichové zažívají v současné krajině. Úkoly jsou tedy zaměřeny mírně ekologicky, nicméně se domnívám, že toto téma je málo diskutované ve školách, takže diskuze na konci každého výtvarného bloku by mohly být velmi prospěšné.

Ze života hmyzu

- 1) úbytek hmyzu (kolektivizace a mutace)
- 2) hmyzí relikvie
- 3) hele, motýl!
- 4) sbírka motýlů

Další aktivita (neúplná prezentace)

- 1) Uchování vzpomínek (DAVID HOCKNEY)
- 2) Posílání vzpomínek (MAILART)

Úbytek hmyzu

Anna Hulačová – kolektivizace a mutace

Umělkyně Anna Hulačová předkládá divákovi prostřednictvím své tvorby ekologické problémy, se kterými se naše krajina musí potýkat. Věnuje se vymírání hmyzu, kolektivizaci, mutaci živočichů a podobným tématům. Z mladší generace si málo dokáže uvědomit, že zemědělství, které kolem sebe pozoruje, nabylo diametrálně rozdílné úrovně. Po komunistickém převratu v roce 1948 začali komunisté postupně odebírat zemědělcům a statkářům půdu, na které pěstovali různorodé plodiny. Během kolektivizace se usilovalo o scelování pozemků a vznikly tak nekonečné lány, na kterých se mohlo pěstovat ve velkém měřítku, přičemž se tím především zvýšily výnosy. Rozoraly se meze, které byly velmi důleži-

tou součástí zdravého půdního systému, jelikož se v nich lépe zadržovala voda. Je to jedním z důvodů, proč se v současnosti Česká republika zabývá otázkou nedostatku vláhy a ekologové se ji pokouší zadržet v krajině jinými způsoby. Dnes již rozorané meze také sloužily jako úkryt divokým zvířatům a bránily půdní erozi. Po revoluci se mnoho statkářů ke svým půdám nevrátilo a pozemky pronajímají velkým firmám, které je také využívají k výdělku a o znovuvytvoření mezí nejeví a nejevily zájem (například pro pěstování řepky olejky). Rovněž umělkyně upozorňuje na vymírání hmyzu. S nadměrným používáním pesticidů a jedů na odstranění škůdců je spojeno vymírání hmyzu a jejich degenerace. Hulačová vytváří betonové sochy zmutovaných organismů jako připomínkové pomníky.

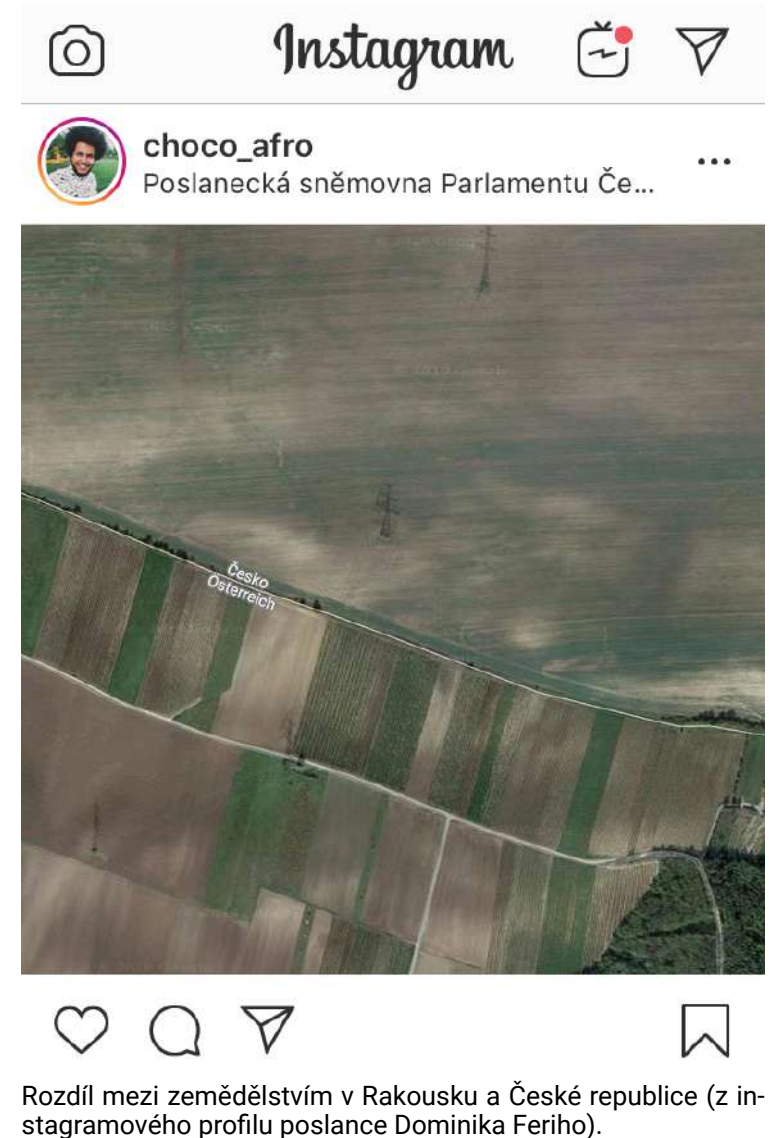
Pomůcky: tuš, akvarelové barvy, zbytkový materiál - látky, nitě, bavlnky, přírodniny sesbírané z venku, keramická hlína a pomůcky k ní

Časová dotace: 2 x 2 hodinový blok –
1) Úvod, představení problematiky 15-20 minut
2) Výtvarná práce 80 minut
3) Diskuze
4) Opakování z minulé hodiny
5) Výtvarná práce 5) Ukončení

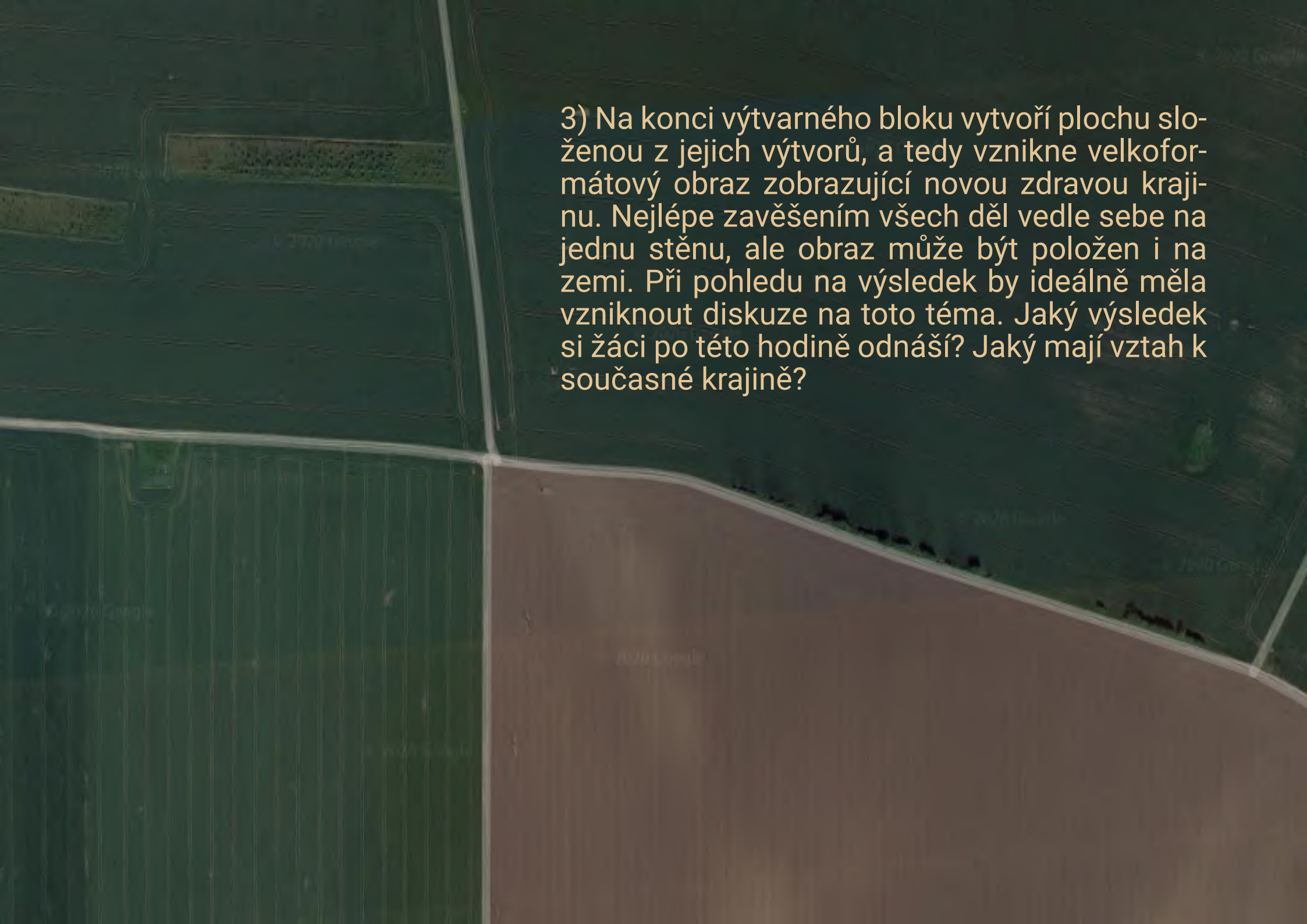
Výtvarné úkoly:

Úbytek hmyzu

1) Učitel představí žákům problém kolektivizace, která je spojená s nedostatkem vláhy, vymíráním hmyzu a rozoráváním mezí. Zároveň může ukázáním na mapě (viz obrázek) naznačit na problém, aby přednáška byla snáze pochopitelná. Jelikož je tento fenomén velmi rozsáhlý a lze jej obsáhnout několika výtvarnými úkoly, téma se rozprostře do několika hodin. **Nejdůležitějším poznáním tohoto tématu je, proč hmyz vymírá a proč se vláha v půdě nezadržuje?**

2) Žáci dostanou fotografickou předlohu (z ptačího pohledu) jakéhokoliv rozměrného pole v ČR, které je obhospodařováno velkou firmou. Vzhledem k tomu, že pole nacházející se v naší krajině mají opravdu velkou rozlohu, tak se všechny fotografie polí můžou pospojovat a vytvořit tak ještě větší lán. Každý dostane tuš, štětec nebo pero a na svém papíře začne znázorňovat meze, které by jako poctivý zemědělec před rokem 1948 vytvořil také. V místech, kde jsou vyznačeny meze bude vlepovat různé přírodniny, které lze najít venku (popřípadě staré látky, nitě, zbytkový materiál) a vyznačí tak divokost přírody, kterou by si leckdo přál v takových mezích objevit (tento úkol lze různými způsoby transformovat zejména při práci s odlišnými věkovými skupinami). Žáci nemusí jen vyznačovat meze, můžou například vytvořit lesní školku nebo jiné přírodní podoby, které přispějí k pozitivnímu efektu.

An aerial photograph of a landscape. A light-colored road or path runs vertically through the center-left of the image. To the left of the road is a green field with some darker patches. To the right of the road is a large, brownish, textured area that looks like a body of water or a large field. In the upper right, there are some green patches and a small structure. The overall scene is a mix of natural and possibly man-made elements.

3) Na konci výtvarného bloku vytvoří plochu složenou z jejich výtvorů, a tedy vznikne velkoformátový obraz zobrazující novou zdravou krajinu. Nejlépe zavěšením všech děl vedle sebe na jednu stěnu, ale obraz může být položen i na zemi. Při pohledu na výsledek by ideálně měla vzniknout diskuze na toto téma. Jaký výsledek si žáci po této hodině odnáší? Jaký mají vztah k současné krajině?

Hmyzí relikvie

4) Na další hodině se opět budou žáci věnovat problematice kolektivizace, ovšem v dalším rozměru, a to vymírání hmyzu. Zopakují, co bylo již řečeno v úvodu do problematiky a co si pamatují. V dnešní hodině budou vyrábět, podobně jako právě Anna Hulačová, pomníky padlým organismům, které podlehly drtivému ničení půdy. Inspirací můžou být sochy Anny Hulačové, nicméně nerada bych se k nim příliš upínala. Žáci budou k tomuto využívat keramickou hlínu a vytvoří na základě jejich fantazie hlavy organismů, které podlehly mutacím a degeneraci.

Anna Hulačová, hmyzí hlava (archiv galerie Pitevna)

5) Tvorba těchto organismů je odhadována zhruba na celý dvouhodinový blok s tím, že se musí nechat hlína zaschnout a vypálit, takže tyto úkony je potřeba časově rozfázovat.

Zmutovaný organismus Anny Hulačové jezdící na intarzovaném skateboardu (facebookové stránky galerie Pitevna)

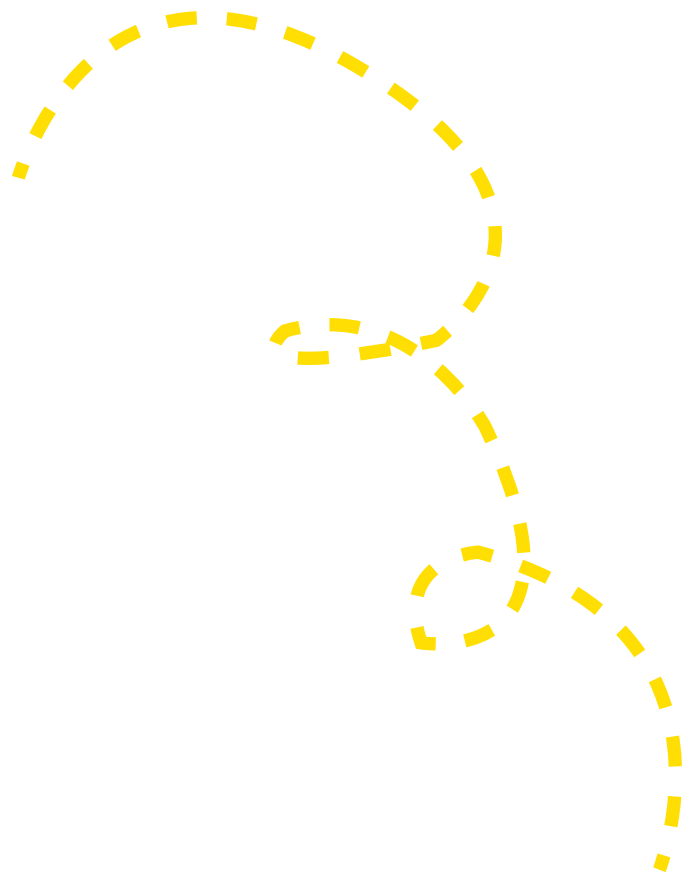

Otázka do diskuze:

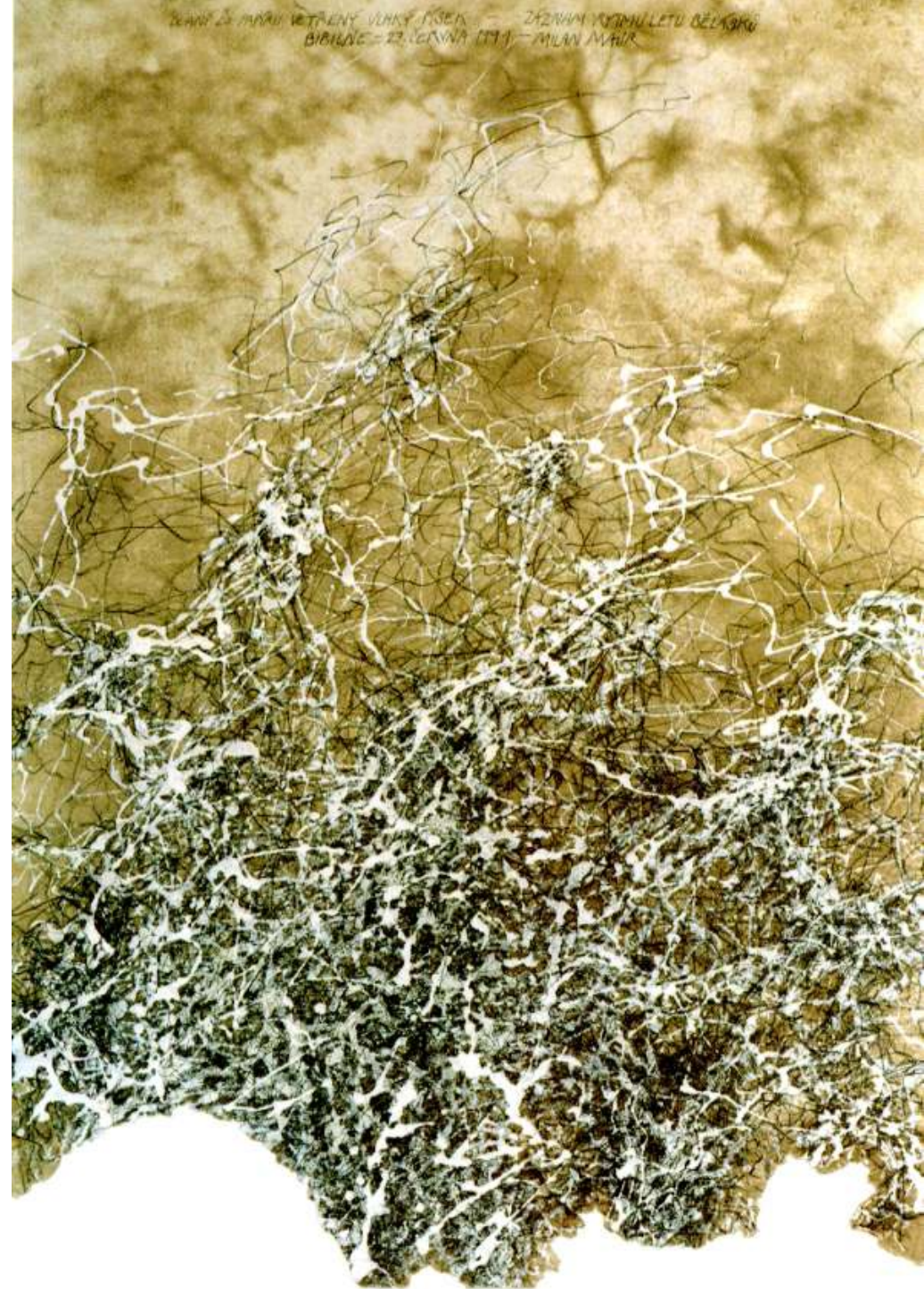
Věděli jste, že dříve byly všude lesy? Člověk, jakmile se vyvinul z lovce a sběrače na další stádium, se stal zemědělcem a začal pěstovat obilniny, na kterých se ovšem později závislým. Jaké to přineslo výhody a nevýhody?

Hele, motýl!

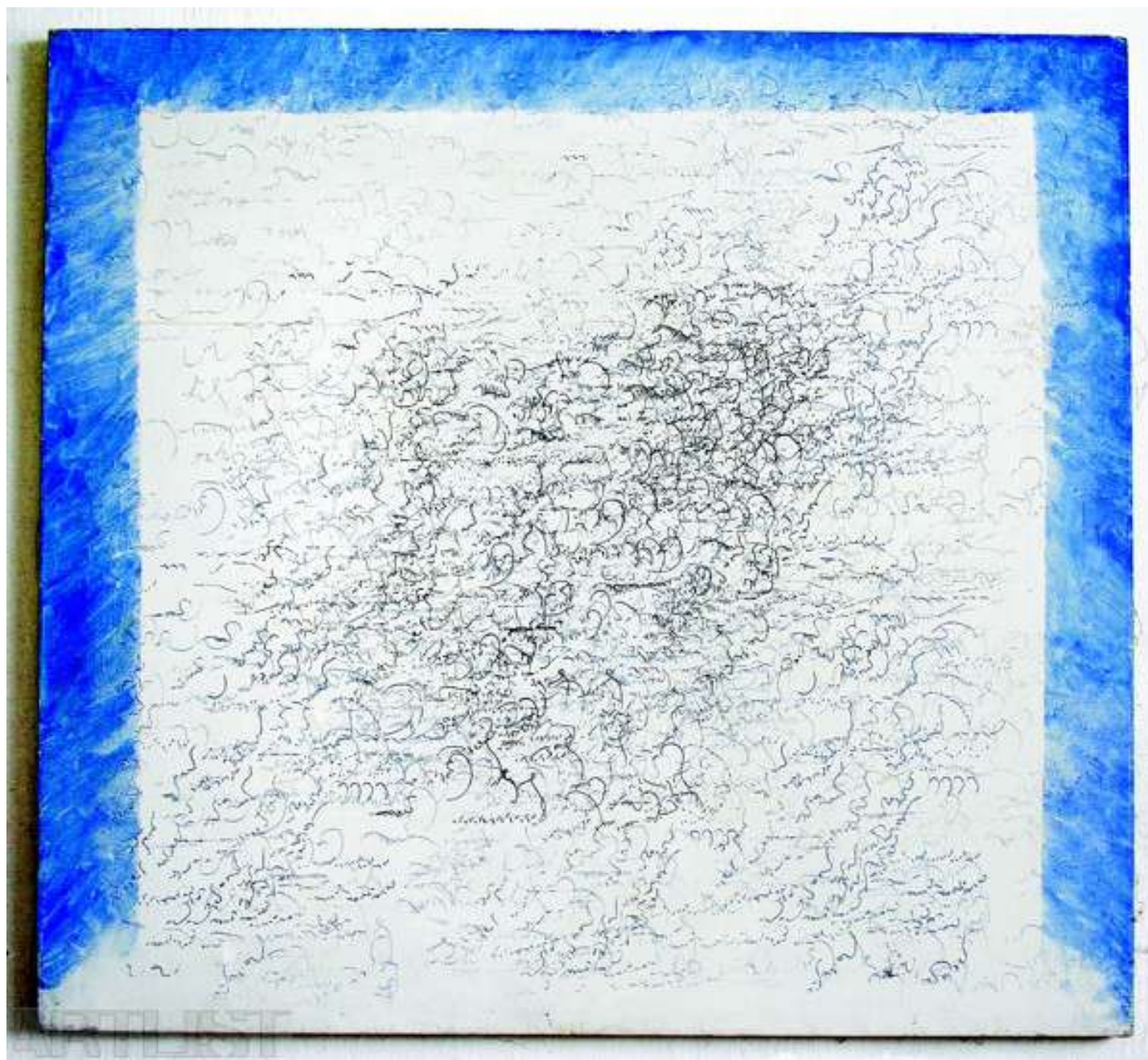
V díle několika umělců můžeme pozorovat jejich fascinaci přírodou. Tady a teď. Být s ostatními a být sám. Někteří umělci se rádi izolovali do ústraní, nebo jim to minulý režim v podstatě přikázal. Odcestovali na odlehlou chatu, kde trávili spoustu času a věnovali se své tvorbě. Přemýšleli o ní a vzhledem k tomu, že je čas většinou příliš netížil, mohli se jí naplno věnovat. Když je člověk sám a on si opravdu myslí, že je sám, tak nikdy sám není. Kolem poletují malá a neškodná stvoření, jichž si člověk všimne až v momentě zastavení.

Například tvorba Olgy Karlíkové obsahuje záznamy zpěvů ptáků. Umělkyně chtěla zviditelnit, prostřednictvím výtvarného média, něco z přírody a zároveň k přírodě zachovat trvalý vztah. Zápisy zpěvu ptáků podobající se notovým záznamům tvořila Karlíková na papír většinou tuší a později díky jednodušší linii i fixem. Některé formy těchto záznamů umělkyně posunula do podoby obrazu, kde zachovává charakter kresby, nicméně tvoří je například bílou nití na bílém podkladu. Podobným způsobem tvoří i Milan Maur, který svým konceptuálním přístupem zkoumá přírodní procesy a jejich charakteristické jevy. Mezi jeho práce patří například záznamy postupného opadávání listů, pohyb stínů stromů nebo kolísání hladiny povodí. Ve své tvorbě se dále věnoval i zaznamenávání, podobně jako Olga Karlíková, živých stvoření, a to například motýlů či vodoměrek.

Milan Maur, bělásci (webová stránka autora)

Olga Karlíková, zpěvy ptáků (artlist)

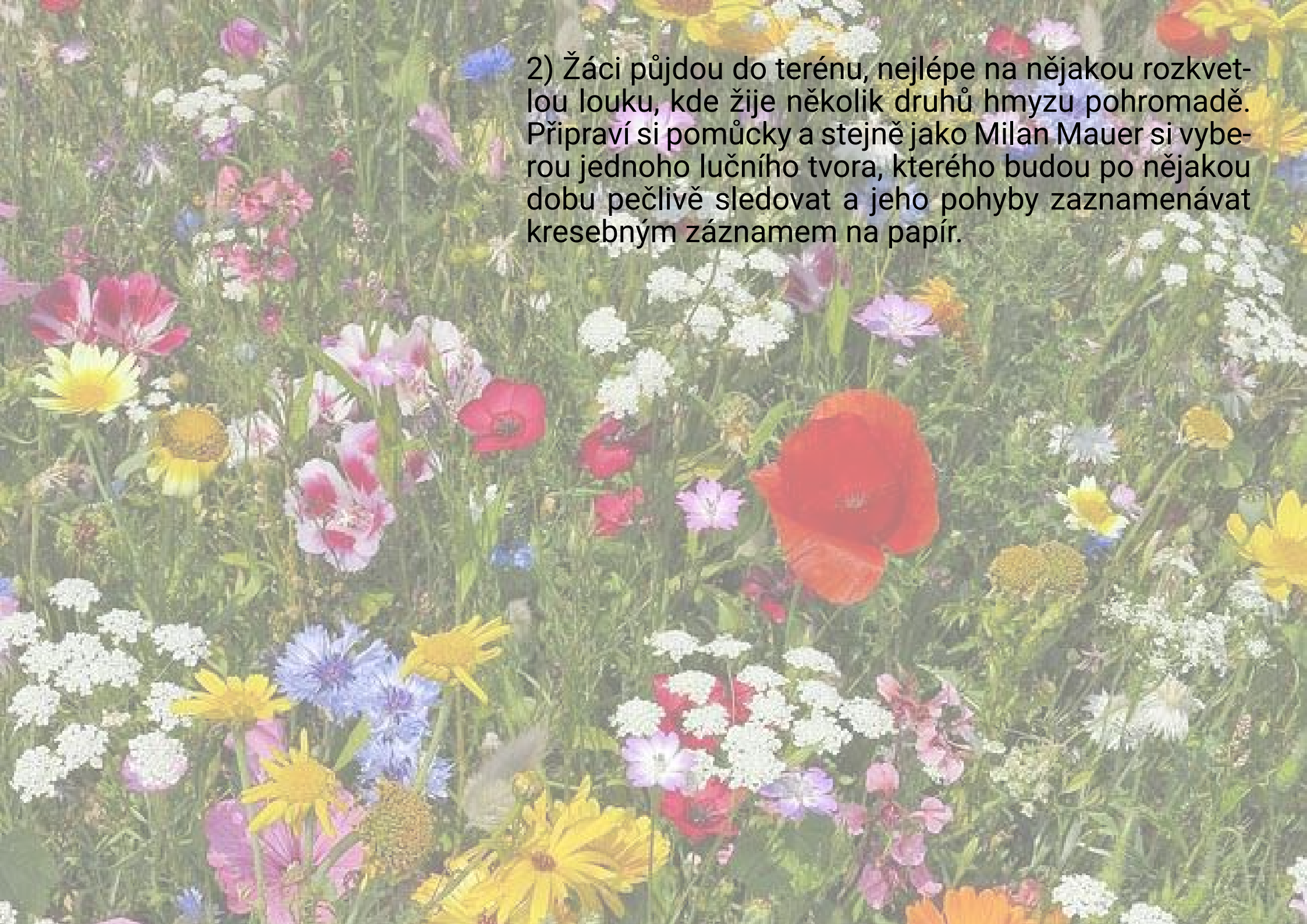
Výtvarný úkol:

Hele, motýl!

1) Na promítací ploše učitel promítne dílo O. Karlíkové, přičemž nechá žáky přemýšlet nad tím, co vidí a zkusit obrazy interpretovat. Vyučující představí žákům umělce, kteří se zabývají záznamy přírody a zároveň nastíní situaci, v jaké se mnoho umělců druhé poloviny dvacátého století nacházelo. Jaké cesty mohly vést k takové tvorbě a pokusí se u žáků vzбудit zvědavost ohledně zcela odlišného způsobu tvorby v plenéru založeným na konceptuálním uvažování.

Pomůcky: tenký fix, kaligrafický štětec a tuš, papír s nízkou gramáží

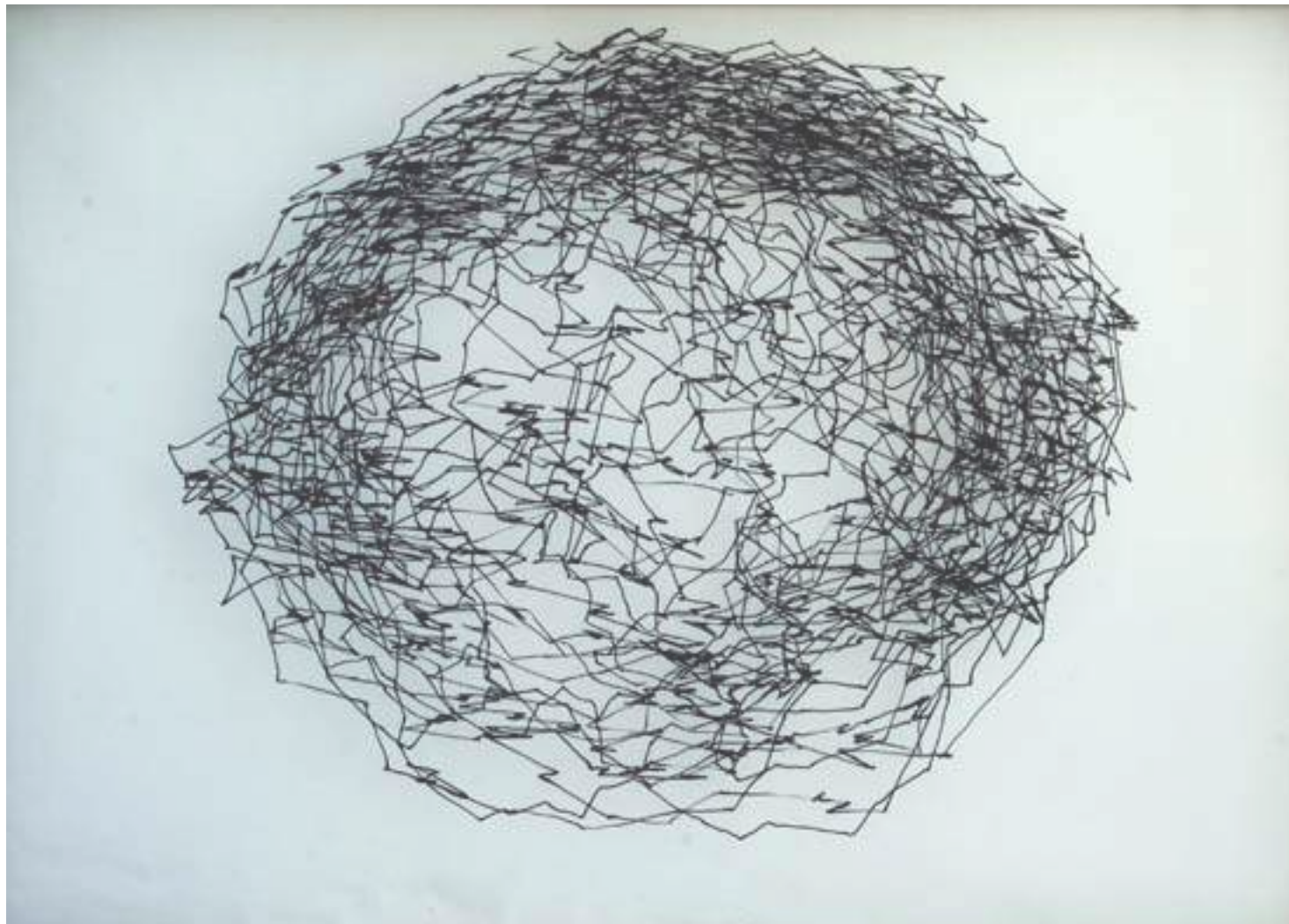
Časová dotace: 2 hodinový blok – 3 části: 1) Úvod, představení umělců 10-20 minut 2) Výtvarná práce 80 minut 3) Diskuze

2) Žáci půjdou do terénu, nejlépe na nějakou rozkvetlou louku, kde žije několik druhů hmyzu pohromadě. Připraví si pomůcky a stejně jako Milan Mauer si vyberou jednoho lučního tvora, kterého budou po nějakou dobu pečlivě sledovat a jeho pohyby zaznamenávat kresebným záznamem na papír.

3) V poslední části hodiny zkusí učitel vyvolat diskuzi mezi žáky, která se týká těchto letmých záznamů. Pokládají žáci takové projevy za umění? Co by si řekli, kdyby viděli podobné dílo v galerii? Přijde jim to zbytečné? Poetické? Vidí v dílech Olgy Karlíkové nějaké další rozměry, než pouhé opakované kresebné linie?

Milan Maur, v rytmu pohybu vodoměrek (web autora)

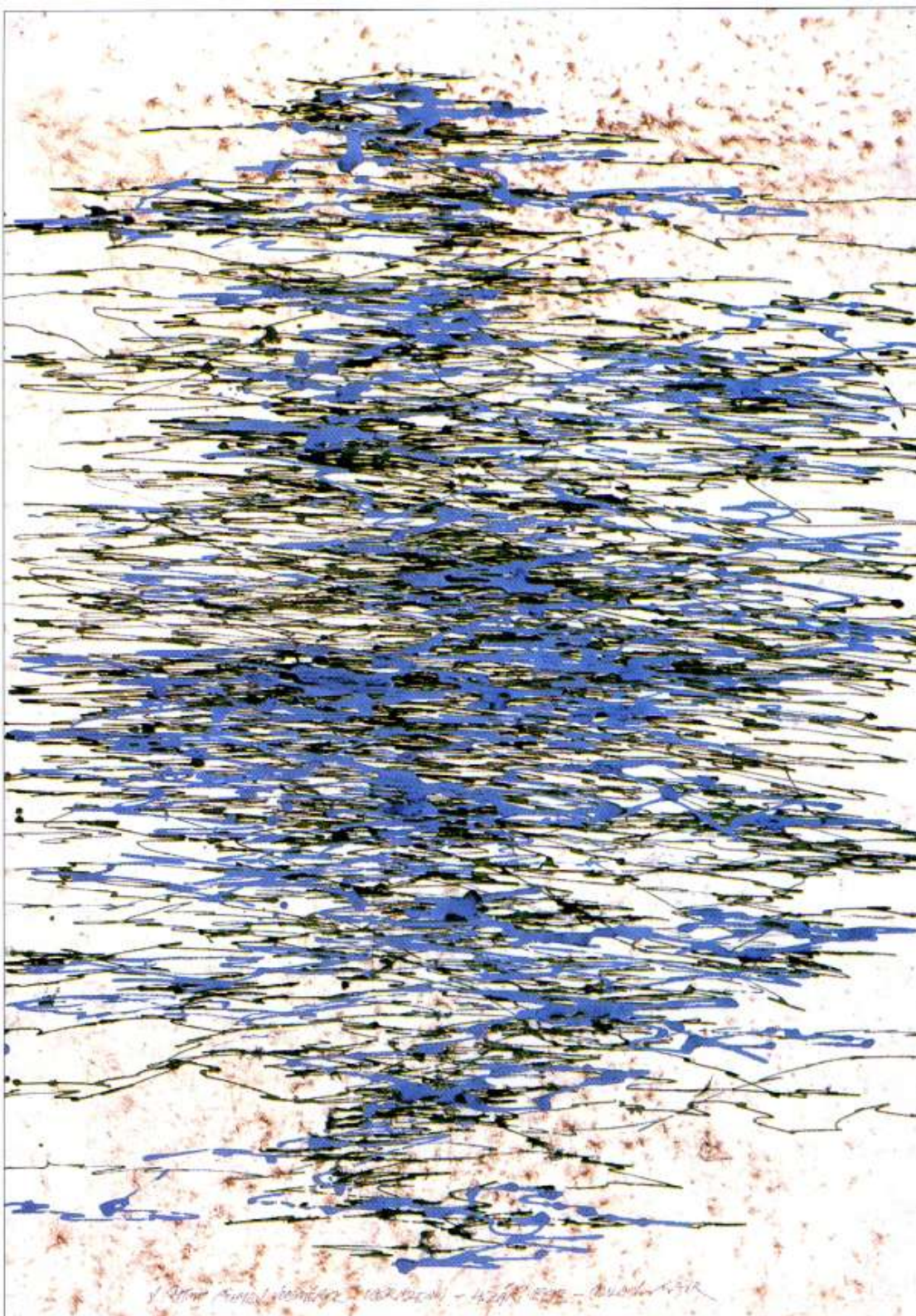

Další možnosti provedení:

Milan Maur, bělásci, hliníkový drát (web autora)

**„19. října 1988 jsem v Plzni
- Závrtku vyhledal v ranní
rose běláška, počkal jsem,
až vzlétne a pak jsem ho
celý den sledoval.“
Milan Maur**

Milan Maur, vodoměrky (web autora)

Možnost prezentace:

Vhodný by byl průsvitný papír, aby se práce mohly prezentovat za sebou a kresby (záznamy) prosvítaly, zvýraznila by se jemnost a ladnost pohybu

Olga Karlíková, ptačí zpěvy (artalk)

Malá aktualita – momentálně probíhá výstava Olgy Karlíkové v brněnské FAIT Gallery

Klasická studie hmyzu (výroba sbírky motýlů)

Toto hmyzí téma nás může lehce vybízet k tomu vytvořit barevnou studii. Rozhodla jsem se jedním z úkolů vytvořit klasickou studii, kde kromě pozorování motýlů z přírody budou mít žáci k dispozici několik encyklopedií. Vytvoří motýly v životní velikosti, tedy pokud je to motýl menšího vzrůstu, bude nejspíše oříšek jej ztvárnit realisticky. Inspirovala jsem se již archaickým sváděcím trikem a tím je pozvánka k prohlédnutí sbírky motýlů.

Miranda Pissarides, Butterfly Collection (K Gallery archiv)

1) Paní učitelka představí, jak by se takováto sbírka mohla tvořit. Je na žácích, jaký postoj k takovému koníčku postaví, nicméně vzhledem k tomu, že není etické ubližovat živým tvorům a už vůbec ne k tomu navádět žáky, tuto esteticky krásnou sbírku se vytvoříme prostřednictvím pečlivé studie.

2) Každý žák si vybere jednoho (pro rychlejší žáky více) motýla, kterého na malý formát překreslí. K dispozici budou mít žáci pastely, pastelky, tuše, fixy, pera a další základní výtvarné vybavení, které by se jim mohlo hodit. Cílem je ztvárnit motýla v životní velikosti.

3) Při dostatečném počtu výtvorů tyto motýly, stejně jako by to udělal vášnivý sběratel napíchneme pomocí špendlíků na nástěnku a vystavíme.

Jan Fabre, kresba hmyzu (IKOB archiv)

Jan Fabre ve své tvorbě využívá sběratelství brouků. Ve své práci pokrývá barokní stropy, lustry, lidské lebky zelenými lesklými brouky, které jsou údajně velkou pochoutkou v Asii a běžně se tam konzumují.

Jan Fabre, Negro With Crows (artmap)

Následující úkoly jsem připravila pro paní Docentku Babyrádovou v rámci jiného předmětu, ale přišlo by mi škoda je nevyužít i v praxi, proto příkládám i tyto aktivity.

Kdo je tvá oblíbená osoba?

Tato část má za úkol si připomenout důležité osoby z našeho nejužšího okolí. Kdo je tvá oblíbená osoba? *Zamysli se, kdo je pro tebe důležitý, jakou pro tebe hraje roli. Může to být babička, dědeček, maminka či tatínek. Není podstatné se rozhodnout, kdo je nejdůležitější, ale zamyslet se, čím je pro tebe ona osoba důležitá. Pracujeme s vlastní rodinou, s našimi kamarády a aktivujeme naši kolektivní paměť.*

Co je vlastně ale kolektivní paměť?

David Hockney (archiv autora)

Hockney je proslulým britským malířem, ovšem stejně důležitou roli v jeho umění hraje i médium fotografie. Ta je stěžejní v jeho malbách, přičemž umělec využívá toto médium jako pouhý základ malby, jelikož fotografie zobrazuje pouze dvourozměrný formát na rozdíl od 3D skutečnosti. Nicméně v tomto úkolu se budeme věnovat druhé funkci fotografie, podstatné v Hockneyho díle, a tím je koláž. Umělec fotografuje mnoho částí fotografovaného předmětu z jednoho úhlu, přičemž všechny snímky později naskládá na jeden formát a vznikne tak koláž.

Na začátku 80. let David Hockney začíná tvořit fotografické koláže, které nazval „joiners“. Khan Hmoong napsal o Hockneyho přístupu k fotografickým kolážím, že pro jednotlivé snímky je důležité, že jsou zachyceny v malinko jiný moment a z malinko jiné perspektivy. Tento přístup zachycuje jev, jež odkazuje k principům kubistických umělců. Zahrnuje zde také představy o tom, jak doopravdy lidské oko pracuje a v jakém rytmu zachycuje jednotlivé podněty. (Hmoogh, 2017)

VÝTVARNÝ ÚKOL:

1) Přípravný úkol na doma: Žáci nafotí doma svoji babičku, dědečka, maminku či tatínka za dobrých světelných podmínek, sedící na židli při jakékoliv činnosti, kterou zrovna provádí a nějakým způsobem je pokud možno i vystihuje (například babička pletoucí šálu). Každý člen třídy má ve výsledku nafocených celkem 24 fotek své vybrané postavy z frontálního pohledu. Všechny tyto fotografie jsou pořízeny z jednoho úhlu (nemusí být stabilní a postava také nemusí být zcela strnulá). Čím pečlivěji se touto částí budou žáci zabývat, tím nakonec bude lepší výsledek. Je také vítaná různá kvalita fotografií. Ideální by bylo, kdyby žáci zvládli zachovat u fotografií čtvercový formát, což obnáší znalost v nějakém PC programu na ořezávání fotografií (doporučuji Photoshop), nicméně ani toto specifikum není nutností. Nakonec těchto 24 fotek žáci nahrají do jednoho A4 dokumentu (doporučuji Photoshop, popř. Word). Bylo by dobré, aby techniku focení učitel ukázal přímo v hodině a žáci si ji mohli vyzkoušet na svých spolužácích na úvodní hodině.

2) Dokument obsahující fotografie žáci nahrají na školní internetový disk, odkud je učitel získá a vytiskne na další hodinu. Vytisknuté fotografie jsou stěžejní k budoucí práci na tomto úkolu.

3) Činnost, která byla fotografována, je důležitá pro následnou diskuzi o rodinných příslušnících. Každý žák potom představí člověka, kterého fotografoval a pokusí se nastínit nějaké zajímavosti z jejich rodinné kolektivní paměti.

4) Žáci si začínají kartičky vyměňovat a skládat zcela novou postavu z vícero fotografií. Vzniká zde efekt pohyblivého obrazu, který je ovšem velmi stabilní. Je možné, že tento efekt nevznikne kvůli nedostatku nafocené materiálu, nicméně tak vznikne alespoň rozměrná koláž z našich rodinných příslušníků.

Posílání vzpomínek

Část číslo dvě připomene populární způsob posílání drobného umění. Snad téměř každý má doma nějakou pohlednici od rodného příslušníka či známého. Dříve bylo zasílání pohlednic a dopisů nedílnou součástí života, nicméně dnes tato činnost byla odsunuta do pozadí a nahradily ji naše přenosné chytré telefony, které sdělí téměř bezplatně jakoukoliv informaci během pár sekund, přičemž k dispozici je potřeba pouze internetové připojení a nějaká sociální aplikace. Stejně jako v uměleckém hnutí mail-art nejsme omezeni technologií, ale vyrobíme pohlednice různých vzhledů a doplníme do nich vzkaz jednomu ze spolužáků. Každý by měl obdržet do své schránky originální dílo. **Kdo se ale zabýval mail-artem a jak jej definujeme?**

Z materiálů přichystaných na stole vytvoř pohlednici, přičemž není nutné dodržet formát. Jediná důležitá věc na výrobném pohledu je, aby tam byl zřetelně napsán příjemce, aby pohlednice došla na správnou adresu. K dispozici jsou různé materiály, lze na ně psát, kreslit, trhat je, přidat další netypické materiály (např. vlasy, rostliny atp.) - fantazii se meze nekladou. Žáci již od začátku vědí, komu pohlednici budou posílat, a tak můžou snadněji určit, jakým způsobem ji ztvární a co do ní vepíšou. Následně každý samostatně navštíví obchod, kde zakoupí poštovní známku a pohlednici vhodí do schránky. Je pak na každém jak s obdrženou vzpomínkou naloží.

- Na konci hodiny proběhne diskuze o tom, jaké mají žáci pocity z toho, že vyrobili reálný pohled a jestli by něco takového udělali znovu. Mají pocit, že poslali něco víc, než jen kus papíru?
- Po obdržení pohlednic v další hodině probíhá další diskuze na téma výsledku a jaký měli pocit, když pohlednici poprvé objevili? Zvědavost? Radost? Možná někteří na úkol již zapomněli, tak snad i překvapení?

đùn

odkazy obrazových zdrojů:

<http://www.ikob.be/en/exhibitions/insect-drawings-insect-sculptures>

https://artalk.cz/2020/06/17/vzpominka-na-ptaci-zpev/?fbclid=IwAR1clo-f9yULhfH2t6rJSyQSA1dR1zbWvc9QDU4eM_oMIzNM4rrdU2NdSgIY

<https://magazin.aktualne.cz/anna-hulacova/r~b6d633ee797211ea842f0cc47ab5f122/r~b6b619a8797a11ea842f0c-c47ab5f122/>

<https://www.artlist.cz/anna-hulacova-108522/>

<https://www.artlist.cz/dila/zpev-ptaku-ii-5785/>

<http://www.milan-maur.cz/stranky/vse-zive.html>

<https://www.artlist.cz/milan-maur-1212/>

<https://www.facebook.com/galeriepitevna/>

<https://artmap.com/magazzinoartemoderna/exhibition/jan-fabre-2011?print=do>